

**Tyrimo
„NEĮGALIEJI STUDENTAI
LIETUVOS AUKŠTOSIOSE
MOKYKLOSE
2008 - 2009“
ataskaita**

Lietuvos studentų sąjunga, 2009

TURINYS

I STATISTINIAI DUOMENYS APIE NEĮGALIUOSIUS STUDENTUS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE	3
II STUDIJŲ PRIEINAMUMAS NEĮGALIESIEMS LIETUVOS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE	4
III NEĮGALIŲJŲ STUDENTŲ INFORMAVIMAS APIE STUDIJŲ GALIMYBES AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE	8
IV NEĮGALIŲJŲ STUDENTŲ MOBILUMAS	9
V BENDRADARBIAVIMAS GERINANT STUDIJŲ PRIEINAMUMĄ NEĮGALIESIEMS	10
TYRIMO APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS	12
PRIEDAS 1.....	17

Tyrimo apklausa buvo vykdoma 2009 m. kovo-balandžio mėnesiais. Aukštosioms mokykloms buvo išsiųstos anketos, kurias buvo galima pildyti internete arba Word dokumente.

Iš viso Lietuvoje šiuo metu yra 50 aukštųjų mokyklų. Prašymai dalyvauti apklausoje buvo išsiųsti 49 valstybinėms ir privačioms aukštosioms mokykloms, iš kurių 43 pateikė atsakymus tyrimui. Iš atsakymus pateikusiųjų aukštųjų mokyklų, 35-iose jų studijuoja neįgalūs studentai.

I STATISTINIAI DUOMENYS APIE NEĮGALIUOSIUS STUDENTUS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

2008/2009 akademinių mokslo metų Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuoja 980 neįgaliųjų studentų.

Daugiausia neįgaliųjų studentų studijuoja bakalauro studijų pakopoje - 58%, magistro – 26%, vientisosiose - 9% ir doktorantūros studijose – 7%.

Populiariausios tarp neįgaliųjų studentų yra dieninės studijos, kuriose studijuoja 50% neįgaliųjų studentų, neakivaizdinėse – 27% ir vakarinėse 7%.

Daugiausia neįgaliųjų studijuoja Vilniaus aukštosiose mokyklose – 447, Kauno – 268, Klaipėdos – 44 ir Šiaulių – 110. Valstybiniuose ir privačiuose universitetuose studijuoja 632 neįgalieji, o valstybinėse ir privačiose kolegijose – 348 neįgalieji.

Daugiausia neįgaliųjų studentų studijuoja šiose aukštosiose mokyklose: Vilniaus universitete – 114, Kauno technologijos universitete – 87, Vilniaus teisės ir verslo kolegijoje – 82, Vytauto Didžiojo universitete – 79, Šiaulių ir Vilniaus Gedimino technikos universitetuose po 64.

Duomenys rodo, jog Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuoja praktiškai toks pats skaičius neįgalių vyriškos ir moteriškos lyties studentų, atitinkamai 51% ir 49%.

37% aukštųjų mokyklų paminėjo, jog neįgalieji studentai dalyvauja studentų organizacijų veikloje, 19% - neįgalieji studentai dalyvauja mokslinėje veikloje, 16% - dalyvauja sprendimų priėmimo procesuose dėl studijų neįgaliesiems sąlygų gerinimo. Pavyzdžiui, neįgaliojo studento dalyvavimo pavyzdžiu gali būti Kauno kolegijoje grupės seniūnu esantis neįgalusis studentas.

II STUDIJŲ PRIEINAMUMAS NEĮGALIESIEMS LIETUVOS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

Salvų sudarymas neįgaliesiems studijuoti aukštosiose mokyklose

Pritaikyta aplinka studijuoti žmonėms, turintiems judėjimo negalią yra 19 aukštųjų mokyklų, regos negalią turintiems – 4 (Vilniaus, Šiaulių kolegijose, Vilniaus ir Mykolo Romerio universitetuose), klausos negalią – 7 (Vilniaus universitete, Lietuvos kūno kultūros ir Vilniaus dailės akademijose; Vilniaus, Panevėžio, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijose); judėjimo negalią turintiems žmonėms pritaikyti 10 studentų bendrabučių (Lietuvos veterinarijos, Lietuvos kūno kultūros, Vilniaus dailės akademijose; Lietuvos žemės ūkio, Klaipėdos, Kauno technologijos, Šiaulių, Mykolo Romerio universitetuose). 7 aukštosiose mokyklose yra įsteigtas specialus neįgaliųjų studentų koordinatoriaus etatas (Vilniaus, Vilniaus teisės ir verslo, Šiaulių kolegijose; Šiaulių, Vilniaus, Kauno technologijos universitetuose, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje). Specialiosios paslaugos neįgaliesiems yra taikomos 13 aukštųjų mokyklų. Neįgaliųjų studentų poreikių analizė yra vykdoma 16 aukštųjų mokyklų, karjeros klausimais yra konsultuojama 13 aukštųjų mokyklų, švietimo akcijos neįgalumo temomis akademinėi bendruomenei yra organizuojamos tik 3 aukštosiose mokyklose.

Daugelis aukštųjų mokyklų paminėjo, jog jų aplinka studijuoti žmonėms su judėjimo negalia yra pritaikyta tik iš dalies, t.y. yra įrengti pandusai, pritaikyti sanitariniai mazgai, kelios auditorijos ar fakultetai. Pavyzdžiui, Mykolo Romerio universitete yra organizuojami Apskritieji stalai aptarti neįgaliųjų studentų problemoms, Vilniaus universitete yra ruošiamasi elektroninių knygų kopijų patalpinimui ir prieigos sukūrimui regos negalią turintiems studentams. Vilniaus Gedimino technikos universitete neįgaliųjų studentų koordinatoriaus nėra, tačiau šios pareigos yra paskirtos kaip papildomos kitiems darbuotojams. Lietuvos kūno kultūros akademijoje yra organizuojamos sporto ir fizinio ugdymo pratybos neįgaliesiems.

1 Lentelė. Sąlygų sudarymas neįgaliesiems studijuoti Lietuvos aukštosiose mokyklose

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1. pritaikyta fizinė aukštosios mokyklos aplinka judėjimo negalią turintiems žmonėms	19	18
2. pritaikyta fizinė aukštosios mokyklos aplinka regos negalią turintiems žmonėms	4	4
3. pritaikyta fizinė aukštosios mokyklos aplinka klausos negalią turintiems žmonėms	7	7
4. pritaikyti studentų bendrabučiai judėjimo negalią turintiems žmonėms	10	9
5. įsteigtas specialus studentų su negalia koordinatoriaus etatas	7	7
6. teikiamos specialios paslaugos studentams su negalia	13	12
7. organizuojami mokymai/švietimo akcijos neįgalumo temomis akademinėi bendruomenei	3	3
8. vykdoma studentų su negalia poreikių analizė	16	13

9. konsultuojama karjeros klausimais	13	12
10. kita	15	15
Viso	107	100.00 %

Paslaugos neįgaliesiems studentams aukštosiose mokyklose

Lietuvos aukštosiose mokyklose yra teikiamos įvairaus pobūdžio paslaugos. Populiariausiomis paslaugomis galima laikyti konsultacijas studijų klausimais – 25 aukštosiose mokyklose, tarpininkavimą tarp neįgaliojo studento ir administracijos – 24, studijų plano individualizavimą – 20, egzaminų laiko pratęsimą ir neįgaliųjų studentų kuravimą – 19, studijų medžiagos pateikimą alternatyviu formatu – 16.

Mažiau paplitusios paslaugos yra konsultavimas karjeros klausimais, paskaitų tvarkaraščio sudarymas, atsižvelgiant į neįgaliuosius, paruošiamieji kursai, norintiems studijuoti aukštojoje mokykloje, gestų vertėjo pagalba, įgarsinama studijų literatūra ir savipagalbos grupių organizavimas.

Pasirinktieji „kita“ variantai buvo šie: Vytauto Didžiojo universitete yra sudarytos sąlygos palydovams dalyvauti paskaitose ir gyventi kartu bendrabučiuose. Vilniaus pedagoginiame universitete palydovo paslaugas neįgaliajai studentei atlieka bendrakursiai. VšĮ „Mažoji teatro akademija“ prie Lietuvos muzikos ir teatro akademijos dalyvauja įgyvendinant „Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metais programą.“. Europos humanitariniame universitete yra sumažinamas mokestis už mokslą.

Šiai dienai dar nei vienoje Lietuvos aukštojoje mokykloje nėra teikiamas pavežėjimas specialiuoju transportu, palydovo ar skaitovo pagalba.

2 Lentelė. Paslaugos neįgaliesiems studentams aukštosiose mokyklose

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1. studijų plano individualizavimas	20	12
2. paskaitų tvarkaraščio sudarymas atsižvelgiant į neįgaliuosius	14	8
3. egzaminų laiko pratęsimas	19	11
4. studijų medžiagos pateikimas alternatyviu formatu (elektroniniu, Brailio raštu, padidintu šriftu)	16	9
5. įgarsinama studijų literatūra	1	1
6. pavežėjimas pritaikytu transportu	0	0
7. palydovo pagalba	0	0
8. skaitovo pagalba	0	0
9. gestų vertėjo pabalba	3	2

10. konspektuotojo pagalba	0	0
11. neįgaliųjų studentų kuravimas	19	11
12. konsultacijos studijų klausimais	25	15
13. konsultavimas karjeros pasirinkimo klausimais	15	9
14. tarpininkavimas tarp neįgaliojo studento ir administracijos darbuotojų	24	13
15. savipagalbos grupių organizavimas	1	1
16. paruošiamieji kursai, norintiems studijuoti aukštojoje mokykloje	3	2
17. kita	10	6
Viso	170	100.00%

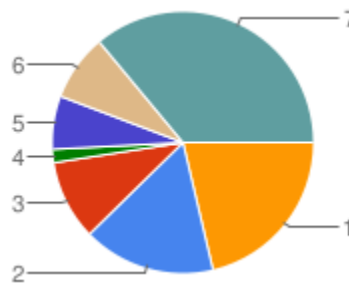
Atsakomybė už neįgaliųjų studentų reikalų koordinavimą aukštosiose mokyklose

Lietuvos aukštosiose mokyklose neįgaliųjų studentų reikalus koordinuoja ir problemas sprendžia skirtingas pareigas užimantys darbuotojai. Pažymėtina, kad 13 aukštųjų mokyklų nurodo, jog už neįgaliųjų studentų reikalų koordinavimą atsakingi yra neįgaliųjų studentų koordinatoriai. 10-yje aukštųjų mokyklų neįgaliųjų problemas sprendžia dekanai, 6-iose katedrų vedėjai, 4-iose prisideda Studentų atstovybės nariai, 5 aukštosiose mokyklose atsakingo asmens apskritai nėra. Kai kuriose aukštosiose mokyklose yra atsakingų asmenų kiekviename fakultete.

Prie „kita“ variantų buvo minima, jog už finansinės pagalbos teikimą neįgaliesiems yra atsakingi studijų skyrių darbuotojai, o neįgaliųjų studentų reikalus koordinuoja prodekanai, fakulteto administracijos darbuotojai, direktoriaus pavaduotojai, Darbo saugos ir sveikatos skyriaus darbuotojai, Studentų atstovybių nariai.

3 Lentelė. Atsakomybė už neįgaliųjų studentų reikalų koordinavimą

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1. studentų su negalia koordinatorius	13	21
2. dekanai	10	16
3. katedrų vedėjai	6	10
4. studijų direktorius	1	2
5. Studentų atstovybės savanoriai	4	7
6. atsakingo asmens nėra	5	8
7. kita	22	36
Viso	61	100.00%

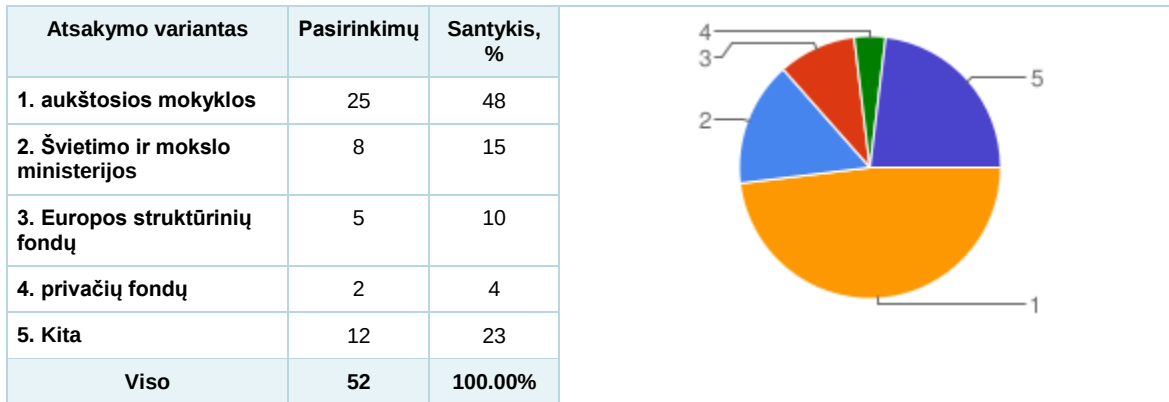

1 pav. Atsakomybė už neįgaliųjų studentų reikalų koordinavimą

Lėšos neįgaliųjų studijų sąlygoms gerinti

Didžioji dalis aukštųjų mokyklų (48%) nurodė, jog studijų sąlygos neįgaliesiems yra gerinamos iš pačios aukštosios mokyklos lėšų. Iš Švietimo ir mokslo ministerijos lėšų sąlygas gerinančios nurodė (15%) aukštųjų mokyklų, iš Europos struktūrinių fondų – (10%), privačių fondų – (4%).

Nurodyti buvo ir papildomi finansavimo šaltiniai. Daugelis aukštųjų mokyklų paminėjo Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) finansinę paramą neįgaliesiems. Marijampolės kolegija yra remiama Marijampolės savivaldybės, Europos humanitarinis universitetas yra remiamas Europos humanitarinių universitetų Pasitikėjimo fondo („*European humanities university TRUST FUND*“)

2 pav. Lėšų šaltiniai neįgaliųjų studijų sąlygoms gerinti

Sąlygu studijuoti neįgaliesiems vertinimas

21 aukštoji mokykla sąlygas studijuoti neįgaliesiems studentams vertina vidutiniškai, 9 – gerai (Šiaulių universitetas, Lietuvos veterinarijos akademija, VU Tarptautinio verslo mokykla; Utenos, Klaipėdos, Klaipėdos verslo ir technologijų, Stasio Šalkauskio, Kauno ir Kolpingo kolegijos), o 3 - labai gerai (Vytauto Didžiojo universitetas, Vilniaus verslo ir teisės kolegija, Vakarų Lietuvos verslo kolegija).

Kaip vieną iš didžiausių trukdžių gerinant studijų sąlygas neįgaliesiems aukštosios mokyklos įvardino lėšų stygių – 62%, mažiau svarbi buvo informacija, kaip reikėtų gerinti studijų sąlygas neįgaliesiems – 19%, o kvalifikacijos stoką - 8%.

Planai, susiję su neįgaliųjų studentų problemų sprendimu aukštosiose mokyklose

Kalbant apie aukštųjų mokyklų planus, susijusius su studijų sąlygų gerinimu neįgaliesiems, 20 aukštųjų mokyklų ketina vykdyti neįgaliųjų studentų poreikių analizę, 12 ketina pritaikyti aplinką judėjimo negalią turintiems žmonėms, po 8 - rengiasi pritaikyti aplinką regos negalią turintiems asmenims, organizuoti neįgaliųjų studentų bei aukštosios mokyklos administracijos susitikimą. 5 aukštosios mokyklos ketina pritaikyti aplinką klausos negalią turintiems žmonėms, po 3 – steigti neįgaliųjų studentų koordinatoriaus etatą bei organizuoti mokymus arba konferenciją aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems tema. Vilniaus universitete ketinama kurti darbo grupę, skirtą nagrinėti neįgaliųjų problemas.

3 Lentelė. Planai, susiję su aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems gerinimu aukštosiose mokyklose

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1. pritaikyti aukštosios mokyklos fizinę aplinką judėjimo negalią turintiems žmonėms	12	14
2. pritaikyti aukštosios mokyklos fizinę aplinką regos negalią turintiems žmonėms	8	10
3. pritaikyti aukštosios mokyklos fizinę aplinką klausos negalią turintiems žmonėms	5	6
4. pritaikyti studentų bendrabučių fizinę aplinką judėjimo negalią turintiems žmonėms	8	10
5. steigti neįgaliųjų studentų koordinatoriaus etatą	3	4
6. vykdyti neįgaliųjų studentų poreikių analizę	20	23
7. rengti neįgaliųjų studentų ir aukštosios mokyklos administracijos susitikimą	8	10
8. ketinama kurti darbo grupę neįgaliųjų studentų studijų problemoms spręsti	1	1
9. rengti lygių galimybių užtikrinimo strategiją neįgaliesiems	0	0
10. įsigyti kompensacinės technikos neįgaliesiems	2	2
11. surengti mokymus/konferenciją aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems tema	3	4
12. kita	14	16
Viso	84	100.00%

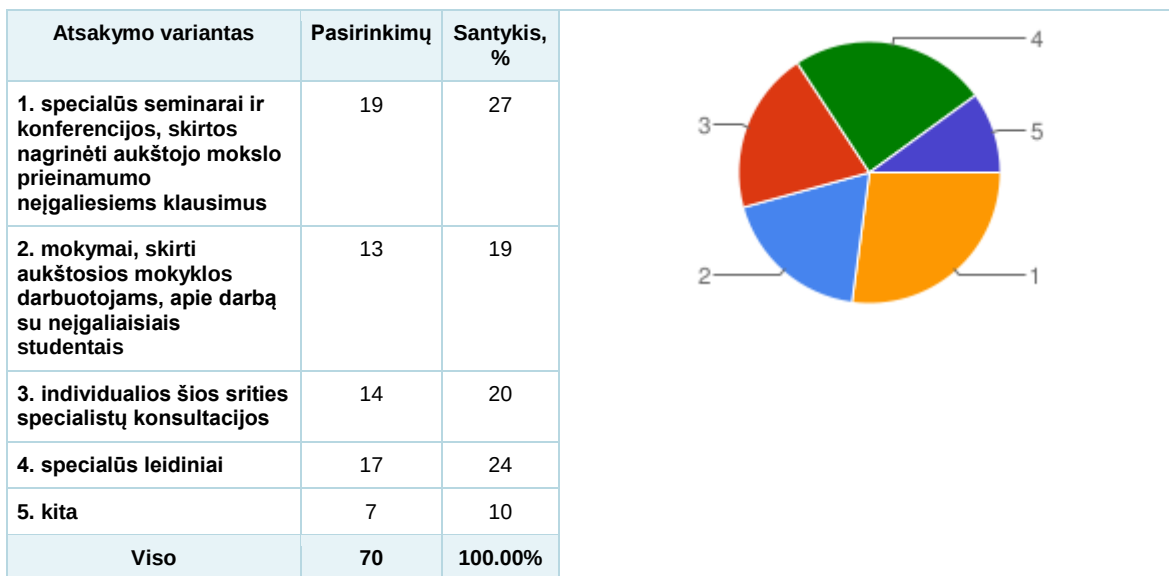
III NEĮGALIŲJŲ STUDENTŲ INFORMAVIMAS APIE STUDIJŲ GALIMYBES AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

Apie studijų galimybes skirtingose Lietuvos aukštosiose mokyklose neįgalieji gali daugiausia sužinoti iš informacijos, pateiktos internetinėse aukštųjų mokyklų internetiniuose tinklapiuose – 31%, studijų mugių metu – 27%, specialiuose leidiniuose apie studijų galimybes aukštojoje mokykloje – 19 %. Informacija nėra teikiama 9% aukštųjų mokyklų. Papildomai buvo nurodytos šios informavimo priemonės: žiniasklaida, konsultavimas individualiai, atvirų durų dienos, susitikimuose su moksleiviais, telefonu ir kt.

23% aukštųjų mokyklų bando pritraukti neįgaliuosius studentus savo internetiniame puslapyje skelbdamos informaciją apie galimybes tenkinti specialiųjų neįgaliųjų poreikius. 18% aukštųjų paminėjo, jog informacija yra skelbiama studijų mugėms skirtuose leidiniuose.

Informacijos apie neįgaliųjų studijų ypatumus poreikis

Norint gerinti studijų sąlygas neįgaliesiems pagal svarbą aukštosioms mokykloms būtų svarbios šios paslaugos: specialūs seminarai ir konferencijos, skirti nagrinėti aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems klausimus – 27%, specialūs leidiniai - 24%, individualios šios srities specialistų konsultacijos - 20%, mokymai, skirti aukštosios mokyklos darbuotojams apie darbą su neįgaliaisiais studentais - 19%.

4 pav. Informacijos apie neįgaliųjų studijų ypatumus poreikis

IV NEĮGALIŲJŲ STUDENTŲ MOBILUMAS

Erasmus/Socrates mainų programoje dalyvavo neįgalieji studentai iš 4 aukštųjų mokyklų (Vytauto Didžiojo, Mykolo Romerio universitetai, Vilniaus verslo ir teisės kolegija, VU Tarptautinio verslo mokykla). Iš kiekvienos iš šių aukštųjų mokyklų išvyko po vieną neįgalųjį studentą. Pusė neįgaliųjų studentų turėjo judėjimo sutrikimų, kita pusė – vidinius sutrikimus.

I klausimą, kodėl šiais akademiniiais mokslo metais studentai nedalyvavo Erasmus/Socrates studentų mainų programoje pusė apklaustųjų respondentų pasirinko atsakymą „kita“, kuriame buvo įvardyta, jog „nebuvo išreikštas poreikis“. 11% aukštųjų mokyklų mano, jog neįgalieji studentai nežino apie tokias galimybes, 8 % - aukštosios mokyklos administracija nežino apie studijų sąlygas neįgaliesiems, o 14% neturi nuomonės.

I Lietuvos aukštąsias mokyklas šiais akademiniiais mokslo metais neįgalieji studentai studijuoti pagal Erasmus/Soctares studentų mainų programą nebuvo atvykę. 23% aukštųjų mokyklų mano, jog viena pagrindinių priežasčių yra tai, jog aukštosios mokyklos nėra pasirengusios priimti neįgaliųjų studentų, 11% paminėjo, jog neįgalieji nežino apie tokias galimybes, 27% respondentų neturėjo nuomonės. Didžioji dalis respondentų pasirinko atsakymą „kita“, kurio dažniausiai pasitaikančios reikšmės buvo tai, jog „nebuvo pareikštas poreikis“ ir „nepakankamas informacijos kiekis apie studijų galimybes Lietuvos aukštosiose mokyklose“. Šiaulių universitetas kaip vieną iš priežasčių išskyrė tai, jog trūksta prieinamo apgyvendinimo vietų ir egzistuoja specialiųjų poreikių patenkinimo nepakankamumas.

V BENDRADARBIAVIMAS GERINANT STUDIJŲ PRIEINAMUMĄ NEĮGALIESIEMS

26% aukštųjų mokyklų atsakė, jog bendradarbiauja su kitomis aukštosiomis mokyklomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, sprendžiant neįgaliųjų studentų reikalų koordinavimą (Kauno technologijos, Mykolo Romerio, Šiaulių, Vytauto Didžiojo, Vilniaus universitetai, Lietuvos kūno kultūros, Lietuvos veterinarijos akademijos; Marijampolės, Šiaulių, Kolpingo kolegijos). Paminėtina, jog visos aukštosios mokyklos bendradarbiauja su Neįgaliųjų reikalų departamentu prie SADM dėl finansinės paramos teikimo neįgaliesiems.

Marijampolės kolegija bendrauja su kitomis Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, Marijampolės savivaldybe, apskrities administracija, LR Švietimo ir mokslo ministerija, Marijampolės regiono socialinėmis įstaigomis. Kartu dalyvaujama įvairiuose projektuose, stengiamasi padaryti aukštąjį mokslą prieinamesnį neįgaliesiems.

Šiaulių universitetas bendradarbiauja su Šiaulių kolegijos neįgaliaisiais, kartu organizuoja renginius, dalijasi praktine patirtimi.

Mykolo Romerio universitetas – su Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga, Vilniaus aklųjų ir silpnaregių mokykla. Yra organizuojami susitikimai, pokalbiai, kviečiama į Atvirų durų dienas, teikiama materialinė parama Vilniaus aklųjų ir silpnaregių mokyklos internato auklėtiniams

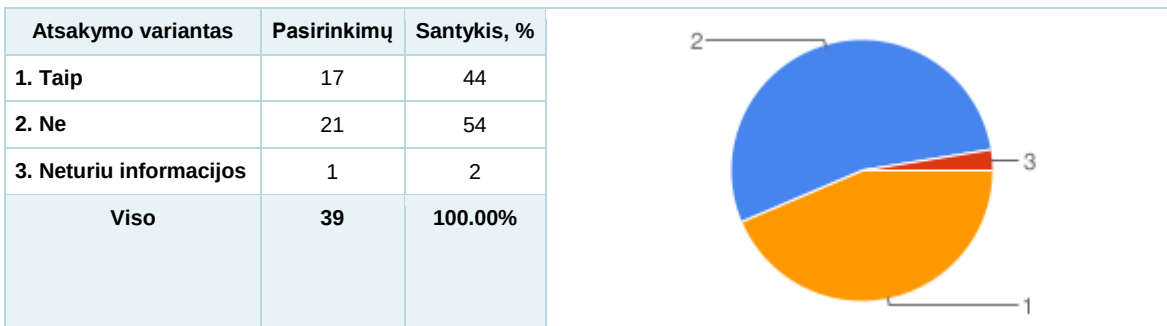
Vilniaus universitetas bendradarbiauja su Vilniaus Gedimino technikos universitetu: dalinamasi patirtimi dirbant su neįgaliaisiais studentais, t.p. su Lietuvos studentų sąjunga.

Lietuvos kūno kultūros akademija bendradarbiauja su Šiaulių universitetu, Lietuvos paraplegikų asociacija, neįgaliųjų sporto federacijomis, rekreacijos ir sporto klubais. Kartu yra organizuojami ir vykdomi įvairūs rekreacijos ir sporto renginiai skirtingas negalias turintiems asmenims.

Kolpingo kolegija bendradarbiauja su Kolpingo draugija.,VDU, KTU, nevalstybinėmis kolegijomis.

Nuotolinių studijų programos

Nuotolinių studijų programos yra įgyvendinamos 17 aukštųjų mokyklų. (sąrašas nuotolinių programų Priedas Nr. 1)

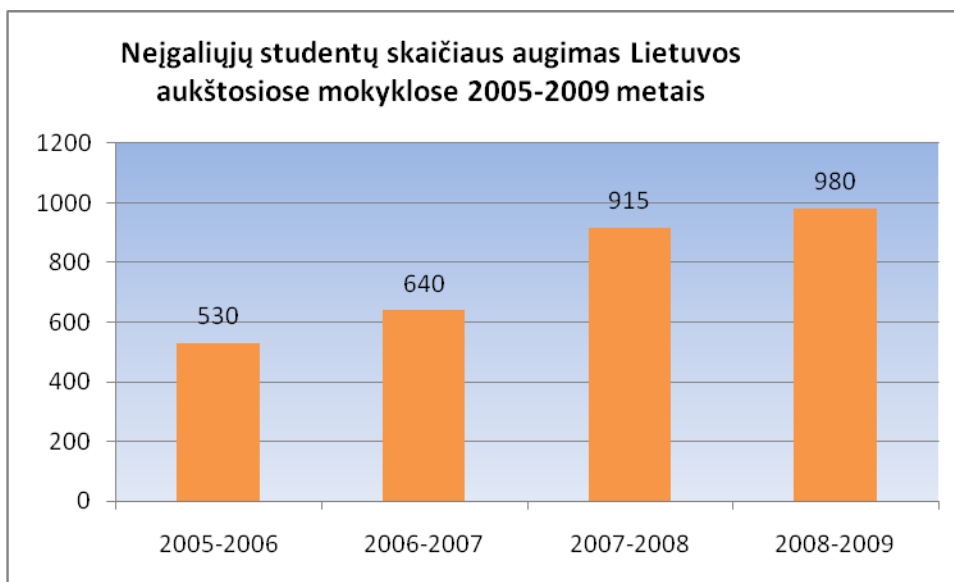
5 pav. Nuotolinių studijų programos

TYRIMO APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

1. 2008/2009 akademiniais mokslo metais pastebimas nežymus neįgaliųjų studentų skaičiaus augimas Lietuvos aukštosiose mokyklose.

LSS nuo 2005m. vykdo tyrimus apie neįgaliųjų studentų padėtį Lietuvos aukštosiose mokyklose. Kiekvienais metais yra gaunami duomenys iš panašaus skaičiaus aukštųjų mokyklų, todėl apklausų duomenys laikytini reprezentatyviais ir lygintiniais. (2005/2006 – atsakymus pateikė 46 aukštosios mokyklos, 2006/2007 – 36, 2007/2008 – 41, 2008/2009 – 43).

Remiantis LSS atliktais tyrimais, 2005/2006 akademiniais mokslo metais studijavo 530, 2006/2007 metais – 640, 2007/2008 metais – 915 ir 2008/2009 metais – 980 neįgalūs studentai (6 pav.). Ryškiausias neįgaliųjų studentų skaičiaus augimas įvyko 2007/2008 metais, kai neįgaliųjų studentų skaičius išaugo 43%. Nuo 2005 m. neįgaliųjų studentų skaičius išaugo 46%, nuo praėjusiųjų metų – 7%.

6 pav. Neįgaliųjų studentų skaičiaus kitimas Lietuvos aukštosiose mokyklose

Pažymėtina, jog kai kuriose aukštosiose mokyklose asmenys dėl savo negalios nėra priimami studijuoti apskritai, pvz.: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje ir Telšių Vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijoje. Pastaroji atsakymą į klausimą apie galimybę studijuoti neįgaliesiems pateikė tokį atsakymą: „negali studijuoti žmonės su negalia, nes kunigais gali būti tik visiškai sveiki žmonės“.

Palyginus su praėjusiais akademiniais mokslo metais, neįgaliųjų studentų skaičius augo nežymiai. Daugiausia neįgaliųjų studentų studijuoja dieninėse bakalauro studijose. Įdomu pastebėti, jog tarp studijuojančių neįgaliųjų pastebima lyčių lygybė, nors apskritai,

remiantis Statistikos departamento duomenimis, aukštajame moksle yra pastebima tendencija, jog aukštosiose mokyklose studijuoja daugiau moteriškos lyties atstovų.

Tyrimo duomenys rodo, jog neįgaliųjų studentų dalyvavimas akademinės bendruomenės veiklose - daugiau išskirtiniai atvejai nei vyraujanti tendencija, nors sveikintinas ir Lietuvos mastu tampa pastebimas neįgaliųjų studentų dalyvavimas Studentų savivaldose. Skatintina būtų kuo daugiau neįgaliųjų įtraukti į sprendimų priėmimo procesą dėl aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems gerinimo.

- 2. Lietuvoje dar nėra nei vienos aukštosios mokyklos, kuri būtų visiškai pritaikyta neįgaliesiems arba egzistuoūtų kokybiška ir visaapimanti bei poreikius tenkinanti paslaugų sistema, tačiau yra ganėtinai nemažai aukštųjų mokyklų, kurios sistemingai gerina aukštojo mokslo prieinamumą neįgaliesiems.**

Geras aukštųjų mokyklų sąmoningumo neįgaliųjų poreikiams rodiklis yra tai, jog aukštosios mokyklos rūpinasi fizinės aplinkos pritaikymu ne tik judėjimo negalią turintiems, tačiau ir klausos bei regos sutrikimų turintiems žmonėms (Vilniaus, Šiaulių kolegija, Vilniaus ir Mykolo Romerio universitetai, Lietuvos kūno kultūros akademija ir kt.). Vertintina, jog aukštosios mokyklos pripažįsta turinčios tik iš dalies pritaikytą aplinką ir suvokia tolesnio kismo aukštojo mokslo prieinamumo klausimais reikmes. Taip pat atsiranda vis daugiau pritaiktų kambarių neįgaliesiems studentų bendrabučiuose: 2005/2006 mokslo metais tokių buvo 4, o 2008/2009 – 10 aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių. Pozityviu aspektu galima laikyti neįgaliųjų studentų koordinatorių etatų steigimą 7 aukštosiose mokyklose.

Daugiau nei pusėje aukštųjų mokyklų vyksta neįgaliųjų studentų poreikių analizė, yra teikiamos specialiosios paslaugos neįgaliesiems, konsultuojama karjeros ir studijų klausimais. Pasigendama švietimo akcijų neįgalumo tematika, o iki šiol egzistuojančios neįgaliųjų studijų problemos įrodo aiškų to poreikį.

- 3. Pastaraisiais metais pastebima tendencija, jog plečiasi paslaugų spektras neįgaliesiems, tačiau teikiamos paslaugos yra daugiau konsultacinio/administracinio pobūdžio ir kol kas yra vengiama įtraukti papildomus žmonių resursus, kad ir savanorystės pagrindu, norint gerinti neįgaliųjų kokybišką įsitraukimą į studijų procesą**

Prieš kelis metus buvo minimos tik skanavimo, tarpininkavimo, informavimo apie studijų galimybes paslaugos aukštosiose mokyklose. Šiuo metu jau taikomas studijų plano individualizavimas, paskaitų tvarkaraščio sudarymas, atsižvelgiant į neįgaliuosius, egzaminų laiko pratęsimas, studijų medžiagos pateikimas alternatyviu formatu, neįgaliųjų studentų kuravimas.

Mažai paplitusiomis paslaugomis galima laikyti paruošiamuosius kursus, norintiems studijuoti aukštosiose mokyklose, gestų vertėjo pagalbą, įgarsinamą studijų literatūrą bei savipagalbos grupių organizavimą.

Lietuvos aukštosiose mokyklose kol kas dar nėra teikiamos pavežėjimo specialiuoju transportu, palydovo ar skaitovo paslaugos.

4. Neįgaliųjų problemoms spręsti yra pradedamas teikti išskirtinis dėmesys.

Apie didesnio dėmesio skyrimą galima spręsti iš to, jog šiais metais 13 aukštųjų mokyklų yra paskirti neįgaliųjų studentų koordinatoriai (iš jų specialiai sukurti etatai – 7 aukštosiose mokyklose).

Pastebėtina, jog daugelyje aukštųjų mokyklų prie neįgaliųjų studentų reikalų koordinavimo prisideda skirtingas pareigas užimantys darbuotojai (dekanai, katedrų vedėjai, kiti administracijos darbuotojai), tačiau nėra aišku, ar tai yra daugiau komandinis darbas, ar pavienis veikimas savose srityse. Studentų atstotovybės nariai matomi kaip labai svarbus resursas, galintis prisidėti prie aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems gerinimo bei populiarinimo.

5. Aukštosios mokyklos neįgaliesiems prieinamesnį mokslą bando kurti daugiausia iš savo lėšų. Dalis aukštųjų mokyklų gauna paramą iš Švietimo ir mokslo ministerijos. Yra per mažai pritraukiama paramos ir lėšų iš privačių fondų ar kitų alternatyvių finansavimo šaltinių. Esant tokiai situacijai, aplinkos infrastruktūros gerinimas ir (ar) paslaugų sistemos kūrimas yra atidedamas „geresniems laikams“.

6. Didžioji dalis aukštųjų mokyklų sąlygas studijuoti vertina vidutiniškai. Labai geros sąlygos, anot pačių aukštųjų mokyklų, yra sudarytos Vytauto Didžiojo universitete, Vilniaus teisės ir verslo bei Vakarų Lietuvos verslo kolegijoje. Iki šiol didžiausiu trukdžiu gerinant aukštojo mokslo prieinamumą yra laikomas lėšų stygius, o mažiau svarbūs – informacijos, kaip reikėtų gerinti sąlygas, trūkumas ar kvalifikacijos stoka.

Šiuos duomenis galima interpretuoti dvejopai: lėšų stygius yra objektyvus faktas ir nuolatinė daugelio valstybinių institucijų ar nevyriausybinių organizacijų būseną. Taigi, išlieka klausimas, kiek veiksmingas yra toks argumentavimas, nes jis iš esmės neskatina problemų sprendimų.

Nepaisant trukdžių, daugelis aukštųjų mokyklų turi įvairaus pobūdžio planų, kaip ateityje ketinama gerinti aukštojo mokslo prieinamumą. Aukštosios mokyklos ketina vykdyti arba vykdo neįgaliųjų poreikių analizę ir svarbu, jog ties šia stadija nepasibaigtų visos iniciatyvos arba, kad tai nebūtų vienintelė veikla. Kai kurios aukštosios mokyklos ketina pritaikyti aplinką judėjimo, regos ar klausos negalią turintiems asmenims, steigti neįgaliųjų koordinatoriaus etatą, organizuoti neįgaliųjų studentų susitikimus su administracija bei kt.

7. **Apie studijų galimybes neįgaliesiems Lietuvos aukštosiose mokyklose yra sužinoma iš įvairių šaltinių: informacijos, pateikiamos internetiniuose tinklapiuose, studijų mugių metu, specialiuose leidiniuose apie studijų galimybes aukštojoje mokykloje, per atvirų durų dienas, kai kuriose aukštosiose mokyklose neįgalieji moksleiviai bei jų tėvai yra konsultuojami individualiai. Nors informacija yra pateikiama per skirtingus kanalus, tačiau ne visos aukštosios mokyklos išnaudoja šias informacijos skleidimo galimybes.**

Kadangi sąlygos studijuoti neįgaliesiems yra vienas svarbiausių kriterijų renkantis aukštąją mokyklą, turėtų būti skiriamas itin didelis dėmesys bei pateikiama išsami informacija apie paslaugas bei aplinkos pritaikymą. Pastebima, jog kai kurios aukštosios mokyklos, net ir turėdamos puikias sąlygas neįgaliesiems studijuoti, kurios buvo sukurtos didelių finansinių investicijų dėka, neišnaudoja šio potencialo dėl neapdairumo ar nežinojimo apie sklaidos svarbą ir efektyvumą.

8. **Aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems proceso efektyviam ir kokybiškam vykdymui aukštosioms mokykloms yra reikalingos tam tikros kompetencijos: specialūs seminarai ir konferencijos, skirti nagrinėti aukštojo mokslo prieinamumo neįgaliesiems klausimus, specialūs leidiniai, individualios šios srities specialistų konsultacijos bei mokymai, skirti aukštosios mokyklos darbuotojams apie darbą su neįgaliaisiais studentais.**
9. **Neįgaliųjų studentų dalyvavimas Erasmus/Socrates mainų programoje turėtų būti skatinamas, o Lietuvos aukštosios mokyklos, kurios yra, daugiau ar mažiau pritaikytos neįgaliesiems ir teikiančios įvairias paslaugas, turėtų skelbtis kaip palankios neįgaliųjų dalyvavimui ir bandyti sudominti neįgaliuosius studentus iš kitų šalių.**

Tyrimas parodė, kad Erasmus/Socrates studentų mainų programoje dalyvavo labai nedidelis studentų skaičius – 4, kurie turėjo judėjimo ar vidinių sutrikimų. Visi studentai buvo iš skirtingų aukštųjų mokyklų. Galima būtų išskirti pakankamai daug priežasčių, kodėl yra toks pasyvus neįgaliųjų studentų dalyvavimas šioje mainų programoje: dėl tokios praktikos nebuvimo arba jos nepakankamo viešinimo, dėl užsienio aukštųjų mokyklų pritaikymo nebuvimo.

Atvykusių studijuoti pagal Erasmus/Socrates mainų programą nebuvo, ir, daugelio aukštųjų mokyklų nuomone, šią situaciją lėmė pirmiausia tai, kad aukštosios mokyklos nėra pasirengusios priimti neįgaliuosius studentus, neįgalieji nežino apie tokias galimybes arba tiesiog neišreiškė poreikio.

10. **Gerinant aukštojo mokslo prieinamumą neįgaliesiems, tarpusavyje ir su nevyriausybinėmis organizacijomis bendradarbiauja tik 10 aukštųjų mokyklų.**

Bendradarbiaujama dažniausiai įgyvendinant projektus, organizuojant šventes, teikiant paramą. Norint užtikrinti kuo geresnes sąlygas neįgaliesiems studijuoti, bendradarbiavimas su kitomis aukštosiomis mokyklomis, nevyriausybėmis organizacijomis gali palengvinti šį procesą, nes tokiu būdu yra sutelkiami bendri resursai bei dalijamasi patirtimi.

- 11. Nuotolinės studijos galėtų būti puiki galimybė sunkesnę negalią turintiems asmenims pradėti ar tęsti studijas, nes dabartinės sąlygos neįgaliesiems aukštosiose mokyklose nėra tinkamos studijuoti ypač sunkias negalias turintiems asmenims.** Tyrimo rezultatai parodė, jog 14 aukštųjų mokyklų siūlo nuotolinių studijų programas (Priedas 1).

PRIEDAS 1.

Nuotolinės studijų programos Lietuvos aukštosiose mokyklose

	Aukštosios mokyklos	Nuotolinės studijų programos
1	Kauno medicinos universitetas	„Epidemiologija“, „Nauji diagnostikos metodai oftalmologijoje“, „Paaugliams palanki sveikatos programa“, „Vaikų infekcinės ligos“, „Vaikų ir suaugusių akių diagnostikos ir gydymo aktualijos“
2	Šiaulių universitetas	Nuotolinių studijų centras teikia 117 studijų programos modulius iš kurių: fizikos mokslai -27; socialiniai mokslai - 40; humanitariniai mokslai - 11;
3	Vilniaus pedagoginis universitetas	„Biologija“, „Geografija“, „Gamta“, „Ekonomikos ir verslo pagrindai“
4	Mykolo Romerio universitetas	„Teisė ir valdymas“, „Socialinis darbas“
5	Lietuvos muzikos ir teatro akademija	„Tarpukario Lietuvos muzikinė kultūra“, „Lietuvių fortepijono meno istorija“, „Kalendorinių švenčių ir apeigų muzikinis folkloras“, „Kultūros industrija ir populiarioji kultūra“, „XX a. antrosios pusės akademinės muzikos istorija (1945–2000)“, „Muzikos ir kūrybos pedagogika, Šiuolaikinio muzikinio ugdymo sistemos“, „Muzikinių gabumų lavinimas“, „Ankstyvasis bei specialusis muzikinis ugdymas“, „Raidos psichologija“, „Bendravimo psichologija“, „Pianisto mąstymo ugdymo pagrindai“, „Muzikos interpretacijos istorija ir teorija“, „Pučiamųjų instrumentų orkestrų bei jų repertuaro raida ir veiklos specifika“, „Harmonijos pradmenys“, „Balso akustika“, „Audicinio intelekto formavimas: istorinė raida ir šiuolaikiniai principai, panaudojant IKT“, „Kompiuterinio raštingumo pagrindai muzikos pedagogams“, „Programos Sibelius naudojimas muzikos pamokose“, „Rytų klasikinės muzikos tradicijos: Indija, Persija, Kinija“, „Muzikos ir judesio pedagogika“, „Išgirskeime

		muzikos faktūra“, „Muzikos suvokimo pratybos“, „Šiuolaikinė harmonija“
6	Vilniaus Gedimino technikos universitetas	„Nekilnojamojo turto vertinimas ir valdymas“, „Statybos valdymas“, „Verslo valdyba“, „Veiklos procesų valdymo technologijos“
7	Lietuvos veterinarijos akademija	„Ekologinė gyvulininkystė“, „Rinkodaros pagrindai“
8	Europos humanitarinis universitetas	Siūlomos tokios pačios Nuotolinės studijos kaip ir dieninės studijos www.ehu.lt
9	Utenos kolegija	Realizuojamos ne visos studijų programos, o atskiri moduliai (dalykai): „Teisės pagrindai“, „Įmonės dokumentacijos tvarkymo anglų kalbos programa“, „Turizmo organizavimas“, „Smulkaus ir vidutinio verslo administravimas“, „Verslo planavimas“, „Marketingas“, „Darbo išteklių valdymas“, „Kelionių geografija (1): Lietuvos turizmo ištekliai“, „Kelionių geografija (2): Europos ir pasaulio dalių turizmo ištekliai“, „Individualus socialinis darbas“, „Vadybos pagrindai“, „Kompiuterinio raštingumo kursai pagal ECDL reikalavimus“
10	Marijampolės kolegija	„Edukologijos įvadas“, „Pedagoginis tyrimas“, „Bendroji psichologija“, „Vadyba“, „Verslo matematika“, „Vaiko sveikata“, „Specialioji pedagogika“, „Pedagoginės minties ir švietimo istorija“
11	Kauno kolegija	„Turizmo ir viešbučių vadyba“
12	Vilniaus teisės ir verslo kolegija	„Verslo vadyba“, „Transporto vadyba“, „Turizmas ir viešbučių administravimas“, „Finansai“, „Būhalterinė apskaita“
13	Šiaulių kolegija	„Vadyba (Kooperia)“, „Kelionės organizavimo įmonių darbas (Kooperia)“, „Lietuvos turizmo ištekliai (Kooperia)“, „Visuotinė kokybės vadyba“, „Dokumentų valdymas“, „Tinklo operacinės sistemos“, „Kompiuterių tinklai ir telekomunikacijos“, „Kompiuterio aparatinė įranga“, „Tinklo protokolai“.
14	Vakarų Lietuvos verslo kolegija	Apie 30% visų studijų programų vykdomos nuotoliniu būdu